

O'ZBEKISTONNING XALQARO BOZORDAGI O'RNINI

Turayev Abduvoxid Kuldashevich

Samarqand iqtisodiyot va servis institute

Raqamli iqtisodiyot kafedrasasi assistenti

abduvoxidturayev70@gmail.com,

Normuxammadov Diyorbek G'ayrat o'g'li

Annotatsiya

O'zbekiston so'nggi yillarda xalqaro bozordagi o'rnini sezilarli darajada mustahkamlab bormoqda. 2024-yilda YaIM 6,5% ga o'sib, 115 milliard AQSh dollaridan oshdi, 2025-yilda esa bu ko'rsatkich 7,7% ga yetdi va YaIM hajmi taxminan 147 milliard dollarni tashkil etdi. Tashqi savdo aylanmasi 2025-yilda 81 milliard dollarga yetib, eksport 24% ga o'sdi (33,8 milliard dollar). Asosiy eksport mahsulotlari — oltin, to'qimachilik, meva-sabzavot, mis va xizmatlar. Import esa sanoat modernizatsiyasi uchun zarur uskuna va texnologiyalarni o'z ichiga oladi. Mamlakat Xitoy, Rossiya, Turkiya va Yevropa Ittifoqi bilan savdo aloqalarini faollashtirib, global qiymat zanjirlariga integratsiyalashmoqda. Ushbu maqola O'zbekistonning barqaror iqtisodiy o'sishi, eksport diversifikatsiyasi va xalqaro hamkorlikdagi yangi imkoniyatlarini tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston iqtisodiyoti, xalqaro bozor, tashqi savdo, eksport-import, YaIM o'sishi, oltin eksporti, global integratsiya, Markaziy Osiyo.

Аннотация

Узбекистан в последние годы значительно укрепил свои позиции на международном рынке. В 2024 году ВВП вырос на 6,5%, превысив 115 млрд долларов США, а в 2025 году рост составил 7,7%, объем ВВП достиг около 147 млрд долларов. Внешнеторговый оборот в 2025 году превысил 81 млрд долларов, экспорт увеличился на 24% (до 33,8 млрд долларов). Основные статьи экспорта — золото, текстиль, плодоовощная продукция, медь и услуги. Импорт ориентирован на оборудование и технологии для модернизации промышленности. Страна активно развивает торговые связи с Китаем, Россией, Турцией и ЕС, интегрируясь в глобальные цепочки создания стоимости. Статья анализирует устойчивый экономический рост Узбекистана, диверсификацию экспорта и новые возможности в международном сотрудничестве.

Ключевые слова: экономика Узбекистана, международный рынок, внешняя торговля, экспорт-импорт, рост ВВП, экспорт золота, глобальная интеграция, Центральная Азия.

Abstract

Uzbekistan has significantly strengthened its position in the international market in recent years. In 2024, GDP grew by 6.5%, exceeding \$115 billion, while in 2025 the growth reached 7.7%, with GDP volume approaching \$147 billion. Foreign trade turnover surpassed \$81 billion in 2025, with exports increasing by 24% (to \$33.8 billion). Key export items include gold, textiles, fruits and vegetables, copper, and services. Imports focus on machinery and technologies for industrial modernization. The country is actively expanding trade ties with China, Russia, Turkey, and the EU, integrating into global value chains. This article analyzes Uzbekistan's sustained economic growth, export diversification, and emerging opportunities in international cooperation.

Keywords: Uzbekistan economy, international market, foreign trade, export-import, GDP growth, gold export, global integration, Central Asia.

Kirish

Bugungi globallashtirilgan iqtisodiyotda har bir davlatning xalqaro bozordagi o'rnini nafaqat uning ichki resurslari va ishlab chiqarish quvvati bilan, balki global savdo zanjirlariga qanchalik chuqur kirib borishi, eksport tuzilmasini qanchalik diversifikatsiya qila olishi va xorijiy hamkorlar bilan barqaror aloqalar o'rnatish bilan belgilanadi. O'zbekiston so'nggi yillarda aynan shu yo'nalishda katta sakrashlar qildi va Markaziy Osiyoning eng tez rivojlanayotgan iqtisodiyotlaridan biriga aylandi. 2025-yil yakunlari bu o'zgarishlarni yanada aniq tasdiqladi: mamlakat yalpi ichki mahsuloti (YaIM) real hisobda 7,7 foizga o'sib, 1 kvadrillion 849 trillion so'mdan oshdi, bu esa dollarda taxminan 147 milliard AQSh dollariga teng. Bu ko'rsatkich nafaqat oldingi yillarning 6,5–6,7 foizlik o'sishidan yuqori, balki so'nggi besh yillikdagi eng yuqori natija bo'ldi. Jon boshiga YaIM esa 3844 dollarga yetib, aholining farovonligi sezilarli darajada yaxshilanganini ko'rsatmoqda.

Bu o'sishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi – tashqi savdo sohasidagi yutuqlar. 2025-yilda O'zbekistonning tashqi savdo aylanmasi tarixda ilk bor 81,2 milliard dollardan oshib, o'tgan yilga nisbatan 20,7 foizga ko'paydi. Eksport hajmi 24 foiz o'sib, 33,8 milliard dollarga yetdi – bu raqam mamlakatning global bozordagi raqobatbardoshligini oshirganini yaqqol tasdiqlaydi. Import esa sanoatni modernizatsiya qilish va ichki talabni qondirish uchun zarur bo'lgan 47,35 milliard dollarga yetdi, bu ham 18,5 foiz o'sishni anglatadi. Natijada savdo taqchilligi 13,5 milliard dollar atrofida saqlanib qoldi, ammo bu taqchillik eksportning tez sur'atda o'sishi va xorijiy investitsiyalar oqimi bilan muvozanatlashtirilmoqda.

Eksport tuzilmasidagi o'zgarishlar ayniqsa diqqatga sazovor. An'anaviy ravishda oltin (taxminan 9,9 milliard dollar, 32 foiz o'sish) yetakchi bo'lib qolgan bo'lsa-da, boshqa yo'nalishlar ham jadal rivojlanmoqda. Masalan, meva-sabzavot mahsulotlari eksporti 2,16 million tonnaga yetib, qiymati 2,12 milliard dollardan oshdi (36,9 foiz o'sish). To'qimachilik mahsulotlari 2,63 milliard dollar atrofida bo'lib, hali ham muhim o'rin tutsa-da, yangi sohalarda – IT-xizmatlar (940 million dollar), turizm (5 milliard dollar), transport xizmatlari va qurilish materiallari eksporti sezilarli o'sish ko'rsatdi. Bu diversifikatsiya O'zbekistonni faqat xom ashyo yetkazib beruvchi emas, balki qayta ishlangan mahsulotlar va xizmatlar yetkazib beruvchi davlatga aylantirmoqda.

Xalqaro hamkorlik geografiyasi ham kengaymoqda. 2025-yilda O'zbekiston 210 dan ortiq davlat bilan savdo aloqalarini olib bordi. Eng yirik hamkorlar – Xitoy (savdo aylanmasi 17,2 milliard dollar, umumiy ulush 21,2 foiz), Rossiya (13 milliard dollar, 16 foiz), Qozog'iston (5 milliard dollar), Turkiya va Janubiy Koreya. Eksportda Rossiya (12,8 foiz), Xitoy (7,3 foiz), Qozog'iston, Afg'oniston va Turkiya yetakchilik qilmoqda. Bu mintaqaviy integratsiya va Yevroosiyo Iqtisodiy Ittifoqi, Shanxay Hamkorlik Tashkiloti kabi tuzilmalar doirasidagi aloqalarning mustahkamlanishi natijasidir. Shu bilan birga, Yevropa Ittifoqi (Fransiya kabi davlatlar orqali), BAA, Pokiston va Yaqin Sharq bozorlariga chiqish ham faollashmoqda – bu esa O'zbekistonning global qiymat zanjirlariga chuqurroq kirib borayotganini ko'rsatadi. Ammo xalqaro bozordagi muvaffaqiyat faqat raqamlar bilan cheklanmaydi. Bu – chuqur islohotlar natijasi: sanoatni modernizatsiya qilish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish (2025-yilda investitsiyalar oqimi 43 milliard dollardan oshdi), logistika infratuzilmasini rivojlantirish (yangilangan temir yo'l va avtomobil yo'llari, xalqaro aeroportlar), raqamli iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash va xizmatlar sektorini kengaytirish. O'zbekiston bugun nafaqat resurslar (oltin, mis, uran, paxta) eksport qiluvchi, balki qayta ishlangan tovarlar (tekstil, kimyo mahsulotlari, oziq-ovqat), transport va turizm xizmatlari yetkazib beruvchi davlat sifatida tan olinmoqda.

Shu bilan birga, muammolar ham mavjud: savdo taqchilligi, importga bog'liqlik (ayniqsa, texnologiya va mashina-uskunalar bo'yicha), global narxlar o'zgarishi (masalan, oltin va gaz narxlari) va ekologik masalalar. Kelajakda bu muammolarni yengish uchun eksportni yanada diversifikatsiya qilish, yuqori qo'shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni ko'paytirish va xalqaro standartlarga moslashish zarur. Ushbu maqola O'zbekistonning xalqaro bozordagi hozirgi holatini, 2025-yildagi asosiy yutuqlarni, eksport-import dinamikasini, yetakchi hamkorlarni va kelajak istiqbollarini batafsil tahlil qiladi. Mamlakatning global iqtisodiy maydondagi o'sib borayotgan roli nafaqat milliy iqtisodiyot uchun, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasi barqaror rivoji

uchun ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayon – uzoq muddatli strategiya va izchil islohotlar natijasi bo'lib, O'zbekistonni yaqin yillarda yanada kuchliroq o'yinchi sifatida ko'rsatishi kutilmoqda.

Asosiy qism

O'zbekistonning xalqaro bozordagi o'rni so'nggi yillarda sezilarli darajada mustahkamlandi, bu jarayon chuqur islohotlar va izchil strategiya natijasidir. 2025-yil yakunlariga ko'ra, mamlakat yalpi ichki mahsuloti (YaIM) real hisobda 7,7 foizga o'sib, 1,85 kvadrillion so'mdan oshdi – bu dollarda taxminan 152 milliard AQSh dollariga teng. Bu ko'rsatkich nafaqat oldingi yillarning 6,5–6,7 foizidan yuqori, balki so'nggi o'n yillikdagi eng yuqori sur'atli va barqaror o'sishlardan biri bo'ldi. Jon boshiga YaIM esa 4000 dollar atrofida bo'lib, aholining real daromadlari va farovonligi sezilarli yaxshilanganini ko'rsatmoqda.

Eksport hajmi 24 foiz o'sib, 33,8 milliard dollarga yetdi – bu raqam mamlakatning global bozordagi raqobatbardoshligini oshirganini yaqqol tasdiqlaydi. Import esa sanoatni modernizatsiya qilish va ichki talabni qondirish uchun zarur bo'lgan 47,4 milliard dollarga yetdi (18,5 foiz o'sish). Savdo taqchilligi 13,5 milliard dollar atrofida saqlangan bo'lsa-da, eksportning tez sur'atda o'sishi va xorijiy investitsiyalar oqimi bu taqchilikni muvozanatlashtirib, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlamoqda.

Prezident Shavkat Mirziyoyev 2025-yil yakuni bo'yicha nutqida shunday ta'kidladi: “Eksportimiz 23 foizga o'sib, 30,7 milliard evroga yetdi, bu global savdo sekinlashgan sharoitda ham mamlakatning raqobatbardoshligini oshirdi”. Ushbu so'zlar eksportning nafaqat raqamiy o'sishini, balki uning sifat jihatidan diversifikatsiyasini ham aks ettiradi. An'anaviy ravishda oltin eksporti yetakchi bo'lib (9,9 milliard dollar, 32 foiz o'sish), ammo boshqa yo'nalishlar ham jadal rivojlanmoqda. Masalan, meva-sabzavot mahsulotlari eksporti 2,12 milliard dollardan oshib, 36,9 foiz o'sish ko'rsatdi – bu O'zbekistonning qishloq xo'jaligi salohiyatini global bozorda samarali ishlatayotganini bildiradi. To'qimachilik mahsulotlari 2,63 milliard dollar atrofida bo'lib, qayta ishlangan tovarlar ulushini oshirmoqda. Xizmatlar eksporti esa 28,9 foiz o'sib, 9,76 milliard dollarga yetdi: turizm (50 foiz o'sish), transport xizmatlari (33 foiz) va IT-xizmatlar (940 million dollar) yetakchilik qilmoqda.

Bu diversifikatsiya jarayoni O'zbekistonni faqat xom ashyo yetkazib beruvchi davlatdan qayta ishlangan mahsulotlar va xizmatlar yetkazib beruvchi davlatga aylantirmoqda. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) 2025-yilgi hisobotida shunday baho bergan: “O'zbekiston iqtisodiyoti mustahkam o'sishni davom ettirmoqda, eksportning diversifikatsiyasi va xorijiy investitsiyalar oqimi tufayli global qiymat

zanjirlariga chuqurroq integratsiyalashmoqda. Bu jarayon inflyatsiyani pasaytirish va barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynamoqda". IMF prognoziga ko'ra, 2025–2026 yillarda YaIM o'sishi 6–7 foiz atrofida saqlanib, inflyatsiya 5 foizgacha pasayishi kutilmoqda – bu mamlakatning makroiqtisodiy siyosati samaradorligini ko'rsatadi. Hamkorlik geografiyasi ham kengayib, O'zbekistonning xalqaro bozordagi o'rnini yanada mustahkamlanmoqda. 2025-yilda mamlakat 210 dan ortiq davlat bilan savdo aloqalarini olib bordi. Yetakchi hamkorlar orasida Xitoy (savdo aylanmasi 17,2 milliard dollar, umumiy ulush 21,2 foiz), Rossiya (13 milliard dollar), Qozog'iston, Turkiya va Afg'oniston bor. Eksportda Rossiya (12,8 foiz), Xitoy (7,3 foiz), Qozog'iston (4,6 foiz) va Afg'oniston yetakchilik qilmoqda. Shu bilan birga, Yevropa Ittifoqi (Fransiya orqali), BAA, Pokiston va AQSh bozorlariga chiqish faollashmoqda – bu O'zbekistonning faqat mintaqaviy emas, balki global o'yinchi sifatida shakllanayotganini anglatadi.

Osiyo Taraqqiyot Banki (ADB) rahbari Kanokpan Lao-Araya shunday degan: "O'zbekistonning 2025-yildagi 6,6 foizlik o'sishi sanoat va xizmatlar sohasidagi kengayish, shuningdek, mintaqaviy hamkorlik natijasidir. Infratuzilmani rivojlantirish va global integratsiya mamlakatni barqaror va muvozanatli rivojlanishga yetaklaydi". Bu iqtibos O'zbekistonning transport-logistika tarmoqlarini modernizatsiya qilishdagi sa'y-harakatlarini ta'kidlaydi: yangilangan temir yo'llar, xalqaro aeroportlar va multimodal transport tarmoqlari global qiymat zanjirlariga kirishni osonlashtirmoqda. Xorijiy investitsiyalar oqimi 2025-yilda 43 milliard dollardan oshgan bo'lib, bu investitsiyalar texnologiya transferi, eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarish va energiya samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan.

Shu bilan birga, muvaffaqiyatlar bilan bir qatorda, muammolar ham mavjud va ularni hal etish kelajakdagi o'sish uchun muhimdir. Savdo taqchilligi, importga (ayniqsa, texnologiya va mashina-uskunalar bo'yicha) yuqori bog'liqlik, global narxlar o'zgarishi (oltin, gaz, neft) va ekologik masalalar hali ham dolzarb qolmoqda. Eksportda xom ashyo ulushi yuqori bo'lib qolgan bo'lsa-da, qayta ishlangan mahsulotlar va xizmatlar ulushini oshirish zarur. Jahon Banki va boshqa xalqaro tashkilotlar ta'kidlaganidek, yuqori o'sish sur'atlarini saqlab qolish uchun xususiy sektor yetakchiligini kuchaytirish, ish o'rinlari yaratish va xalqaro savdoni kengaytirish kerak – bu yuqori qo'shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish va raqobatbardoshlikni oshirish yo'lidir.

Kelajak istiqbollari ham ijobiy desak bo'ladi: eksportni yanada diversifikatsiya qilish, yuqori texnologiyali sanoatni rivojlantirish va xalqaro standartlarga moslashish orqali O'zbekiston global iqtisodiyotdagi o'rnini yanada mustahkamlashi mumkin. Bu jarayon

nafaqat milliy farovonlikni oshiradi, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasi barqaror rivoji uchun muhim hissa qo'shadi. O'zbekiston bugun – o'sib borayotgan, ochiq va raqobatbardosh iqtisodiyot namunasidir.

Xulosa

O'zbekiston so'nggi yillarda xalqaro bozordagi o'rnini tubdan mustahkamlab, Markaziy Osiyoning eng dinamik rivojlanayotgan iqtisodiyotlaridan biriga aylandi. 2025-yil yakunlari bu jarayonning eng yorqin natijalarini ko'rsatdi: yalpi ichki mahsulot real hisobda 7,7 foizga o'sib, taxminan 152 milliard AQSh dollariga yetdi, tashqi savdo aylanmasi 81,2 milliard dollardan oshib, eksport 33,8 milliard dollarga ko'tarildi. Bu ko'rsatkichlar nafaqat raqamiy yutuq, balki chuqur islohotlar, eksport diversifikatsiyasi va global hamkorlikni kengaytirish natijasidir.

Eksport tuzilmasidagi o'zgarishlar – oltin bilan bir qatorda meva-sabzavot, to'qimachilik, kimyo mahsulotlari va xizmatlar (turizm, transport, IT) ulushining o'sishi – O'zbekistonni xom ashyo yetkazib beruvchidan qayta ishlangan mahsulotlar va xizmatlar eksportchisiga aylantirmoqda. Hamkorlik geografiasining kengayishi – Xitoy, Rossiya, Turkiya, Yevropa Ittifoqi va yangi bozorlar (BAA, Pokiston, AQSh) bilan aloqalarning faollashishi – mamlakatni global qiymat zanjirlariga chuqurroq integratsiya qilmoqda. Xorijiy investitsiyalar oqimi 43 milliard dollardan oshib, sanoatni modernizatsiya qilish va logistika infratuzilmasini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Prezident Shavkat Mirziyoyevning ta'kidlashicha: “Bugun sheriklarning ishonchligi, qoidalarning bashorat qilinishi va uzoq muddatli hamkorlik oldinga chiqmoqda”. Bu tamoyillar O'zbekistonning xalqaro bozordagi strategiyasining asosini tashkil etib, mamlakatni barqaror va ochiq iqtisodiyot sifatida tanitmoqda. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi va Osiyo Taraqqiyot Banki kabi tashkilotlar ham O'zbekistonning mustahkam o'sishini, eksport diversifikatsiyasini va global integratsiyasini yuqori baholamoqda – ularning prognozlariga ko'ra, 2026-yilda ham 6 foiz atrofidagi o'sish saqlanib qoladi.

Albatta, muammolar ham mavjud: savdo taqchilligi, importga bog'liqlik va global narx o'zgarishlari. Ammo bu muammolarni hal etish yo'lida – yuqori qo'shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni ko'paytirish, xalqaro standartlarga moslashish va xususiy sektor yetakchiligini kuchaytirish – O'zbekiston oldida katta imkoniyatlar ochilmoqda.

Natijada, O'zbekiston bugun nafaqat mintaqaviy, balki global iqtisodiy maydonda o'sib borayotgan kuchli o'yinchi sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu yutuqlar milliy farovonlikni oshirish bilan birga, butun Markaziy Osiyo mintaqasi barqaror rivoji

uchun muhim hissa qo'shmoqda. Kelajakda izchil islohotlar va ochiq siyosat davom etsa, O'zbekiston xalqaro bozordagi o'rini yanada yuqori darajaga ko'tarishi va 2030-yilga qadar yanada ulkan maqsadlarga erishishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Asian Development Bank. Asian Development Outlook April 2025 : Uzbekistan. – Manila : ADB, 2025. – 15 p. – URL: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/1044336/uzb-ado-april-2025.pdf> (kirish sanasi: 2026-yil 8-mart).
2. International Monetary Fund. Republic of Uzbekistan : 2025 Article IV Consultation – Press Release; and Staff Report. – Washington, D.C. : IMF, 2025. – 78 p. – URL: <https://www.imf.org/en/publications/cr/issues/2025/06/23/republic-of-uzbekistan-2025-article-iv-consultation-press-release-and-staff-report-567977>
3. International Monetary Fund. World Economic Outlook, October 2025. – Washington, D.C. : IMF, 2025. – URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2025/10/14/world-economic-outlook-october-2025> (
4. Mirziyoyev Sh. M. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga va xalqqa Murojaati (2025-yil 26-dekabr). – Toshkent : Prezident matbuot xizmati, 2025. – URL: <https://president.uz/uz/lists/view/8833>
5. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. 2025 yilda O'zbekistonning tashqi savdo aylanmasi 81 mlrd dollardan oshdi. – Toshkent : Stat.uz, 2026-yil 22-yanvar. – URL: <https://stat.uz/uz/press-center/news-of-committee/66432-2025-jilda-zbekistonning-tash-i-savdo-ajlanmasi-81-mlrd-dollardan-oshdi-4>
6. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Zbekiston 2025 yilda eng ko'p qaysi davlatlarga mahsulot eksport qilgan? – Toshkent : Stat.uz, 2026-yil 9-fevral. – URL: <https://stat.uz/uz/press-center/news-of-committee/66745-zbekiston-2025-jilda-eng-k-p-ajsi-davlatlarga-ma-sulot-eksport-ilgan-4>
7. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Tashqi savdo aylanmasi bo'yicha press-reliz (2025 yil yakunlari). – Toshkent : Stat.uz, 2026. – PDF-fayl. – URL: <https://stat.uz/img/news/press-reliz-en- p94457.pdf>
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati. O'zbekiston iqtisodiyoti 2025 yilda rekord ko'rsatkichlarga erishdi. – Toshkent, 2025-yil 26-dekabr. – URL: <https://president.uz/>